

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ

ІСТОРІЯ СВІТОВИХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ

Освітній ступінь	Магістр	<table border="1"><tr><td>Курс</td><td>1</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>1,2</td></tr></table>	Курс	1	Семестр	1,2						
Курс	1											
Семестр	1,2											
Спеціальність	034 Культурологія											
Освітньо-наукова програма	Музична культурологія											
Статус	Обов'язкова	<table border="1"><tr><td>ECTS</td><td>7</td></tr><tr><td>Годин</td><td>210</td></tr><tr><td>Лекції</td><td>34</td></tr><tr><td>Семінари</td><td>34</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>142</td></tr></table>	ECTS	7	Годин	210	Лекції	34	Семінари	34	Самостійна робота	142
ECTS	7											
Годин	210											
Лекції	34											
Семінари	34											
Самостійна робота	142											
Семестровий контроль	залік, екзамен											

Інформація про викладача

ПІБ	Кривошея Тетяна Олександрівна Доктор культурології, доцент
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=RyxN-eUAAAAJ&hl=uk .
e-mail	Plato3@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Історія світових культурологічних вчень – навчальна дисципліна, яка формує фундаментальні знання в галузі культурологічної науки. Цей зріз культурологічного пізнання розширює обізнаність студентів в основних теоретичних напрямках протокультурології та культурології в контексті концепцій культури, які було сформовано мислителями минулих епох та дослідниками сучасності. Досліджуються інтегративні моделі теорії культури на стику історії, філософії, соціології, психології, антропології, етнографії, мистецтвознавства, лінгвістики.

Мега курсу - синтезувати та систематизувати різноманітні галузі гуманітаристики під кутом зору вивчення основних парадигм культурологічного пізнання.

Завдання курсу:

- розкрити зміст та значення історії культурологічних вчень як наукової та учбової дисциплін, дослідити місце історії культурології серед інших суспільних та гуманітарних дисциплін, серед наук культурологічного спрямування;
- ознайомити студентів із історичними формами рефлексії культури;
- дослідити історію виникнення теоретичних та історико-культурологічних підходів вивчення культури, історико-теоретичну еволюцію основних культурологічних концепцій та ідей;
- запропонувати студентам здійснити аналіз методів дослідження культури в межах сучасної теоретичної культурології.

Заплановані робочою програмою результати навчання:

ПРН 1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтеграції для розв'язання суспільно-значимих проблем.

ПРН 2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.

ПРН 3. Аналізувати культурні права та свободи людини, форми та механізми їхньої ідентифікації, інкультурації, культурної адаптації з врахуванням регіональної специфіки.

ПРН 4. Популяризувати професію культуролога, дотримуючись етичних принципів.

ПРН 6. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів дослідження та проектів.

ПРН 7. Оцінювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

ПРН 12. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтерпретацію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.

ПРН 13. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері культурології, генерувати та перевіряти гіпотези, збирати докази та аргументувати висновки.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 5. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

ЗК 6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацюванню та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність проведення досліджень та викладання на відповідному рівні.

- ФК 1. Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
- ФК 2. Здатність оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
- ФК 3. Здатність виявляти культурні потреби суспільства та його окремих груп та визначати шляхи їх задоволення, забезпечувати культурні права та свободи людини.
- ФК 4. Усвідомлення соціальної та етичної місії культуролога, а також можливостей та особливостей практичного використання культурологічного знання.
- ФК 5. Здатність до ефективної взаємодії з представниками інших професій, а також до залучення до розв'язання проблем культури представників громадськості.
- ФК 6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.
- ФК 7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.
- ФК 9. Здатність використовувати сучасні методи та інструменти культурології, методи аналізу даних та інформаційні технології для проведення наукових досліджень, аналізувати і презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

Міждисциплінарний зв'язок. Навчальна дисципліна «Історія світових культурологічних вчень» разом із дисципліною «Новітні тенденції сучасної культурології» логічно складає комплекс дисциплін теоретико-культурологічного профілю. Вони також пов'язані з іншими предметами фундаментального (культурологічного, музикознавчого) циклу, такими як «Методологія музичної культурології», «Мистецтво медіакультури в світовому художньому просторі» та загально-професійного циклу - «Семіотичний аналіз музичного тексту», «Українська музична культура XX ст.», «Музика у світовій культурі XX-XXI ст.».

Перелік тем

- Тема 1. Виникнення знання про культуру. Етапи розвитку культурологічної думки. Семінар: Визначення поняття «Культура» в історико-філософській традиції
- Тема 2 Зміст поняття «культура» в античній філософії. Семінар: Античне розуміння поняття «культура».
- Тема 3. Середньовічний теоцентризм та ренесансне відкриття ідеї культури. Семінар: Антропологічні ідеї Августина Аврелія. Семінар: Ідея людини культури Відродження.
- Тема 4. Новоевропейські моделі культури. Просвітництво як філософська ідея та культурологічний проект. Семінар: «Антропологія проповідників»; культурологічні ідеї просвітництва.

Тема 5: Філософія культури німецького романтизму. Семінар. Kultur як поняття німецького філософсько-історичного лексикону. Семінар. Філософія культури І.Канта Й.-Г.Гердера, Ф. Шіллера, Г.В.Ф. Гегеля.

Тема 6. «Філософія життя» та розвиток Семінар: Культурологічні концепції Ф. Ніцше та О. Шпенглера.

Тема 7. Вплив психоаналітичної традиції на розвиток культурологічної теорії. Семінар: Культурологічні ідеї З. Фрейда та К.Г. Юнга.

Тема 8. Екзистенціальна філософія в розробці культурологічної проблематики. Семінар. Теорія «вісового часу» К. Ясперса.

Тема 9. Соціологічна школа культурології. Семінар. Соціологія культури М. Вебера та М. Маклюена.

Тема 10. Культурологічна концепція Й.Гейзінгі. Семінар. Ігрові концепції культури.

Тема 11. Діалогічні моделі культури. Семінар. Діалогічні концепції культури М. Бахтіна.

Тема 12. Основні ідеї постмодерністського дискурсу в культурології. Семінар. Культурологічні ідеї Ж.-Ф. Ліотара, Р. Барта, Ж. Бодрійяра, М. Фуко.

Тема 13. Історія вітчизняної культурологічної думки. Філософсько-культурологічні ідеї Г. Сковороди та засади символічного трактування культури. Семінар. Концепція культури Г. Сковороди.

Тема 14. Культурологічні рефлексії в умовах націєтворення XIX - поч. XX ст. Семінар. Українська інтелектуальна традиція: культурологічні рефлексії XIX - поч. XX ст.

Тема 15. Культурологічні погляди Д. Чижевського.

Тема 16. Київська філософська школа у формуванні проблематики вітчизняної культурології: персоналії та ідеї (Сергій Кримський, Вілен Горський, Мирослав Попович).

Залікові вимоги.

Підготувати розгорнутий план-проспект одного із запропонованих текстів класиків європейської культурології (перелік праць в основному списку рекомендованої літератури).

Екзаменаційні питання

1. Етапи розвитку культурологічної думки.
2. Уявлення про культуру в епоху античності.
3. Середньовічний геоцентризм та ренесансне відкриття ідеї культури.
4. Європейське просвітництво як філософська ідея і культурологічний проект.
5. Філософія культури в теоретичних моделях німецьких мислителів кінця XVII – сер. XIX ст.

6. Філософія культури німецького романтизму (представники та ідеї).
7. Культурологічні ідеї у філософії А.Шопенгауера.
8. Ф.Ніцше про „аполонівське” та „дионісійське” начала в культурі. Погляди Ф.Ніцше на сутність елітарної та масової культури.
9. Засади типологізації „локальних культур” О.Шпенглера. Діада „культура” та „цивілізація” в локально-історичній школі О.Шпенглера.
10. Протиріччя інстинктивного та культурного начала в людині у психоаналітичній теорії З.Фрейда.
11. Архетип як чинник формування культури (К.Г. Юнг). Юнгіанське розуміння символів.
12. Теорія „вісьового часу” К.Ясперса.
13. Масова культура та сучасна людина в культурологічних дослідженнях Х.Ортегі-і-Гасета. Головні положення праці М.Вебера «Протестантська етика та дух капіталізму».
14. Роль засобів комунікації в культуротворчому процесі (Г.М.Маклюен).
15. Сутність та основні риси ігрового елементу культури за Й.Гейзінга.
16. Філософсько - культурологічні ідеї М.Бердяєва.
17. Культурологічний сенс феномену сміху (М.Бахтін).
18. Діалог культур як культурологічний принцип (В.Біблер).
19. Специфіка антропологічного підходу у вивченні культури: розуміння культури як процесу адаптації людей до природного оточення.
20. «Міфічний простір» та ідея реконструкції міфу у К. Леві-Строса.
21. Генеалогія як метод дослідження культури (М.Фуко).
22. Постмодерністська стратегія в культурі ХХ ст. (представники та ідеї).
23. Постмодернізм та культура ХХ сторіччя (праця Ж.-Ф.Ліотара «Стан постмодернізму»).
24. Культурологічна думка в Україні (представники та ідеї).
25. Культурологічні ідеї Д. Чижевського.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, обговорення, доповіді, диспути, полілог, презентації.

Навчальні ресурси

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Viber, Googl Meet (Історія світ культурологічних вчень - <https://meet.google.com/xkm-cfox-wei>). Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань, а також обладнання (проектор та електронні презентації для лекційних та практичних занять).

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	20
2.	Презентація за обраною тематикою	10
3.	Відвідування лекцій	10
4.	Контрольна робота	10
5.	Екзамен (залік)	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

90-100–А–відмінно: студент вичерпно і розгорнуто відповідає на контрольні та залікові питання з урахуванням аналізу сучасних фахових літературних джерел та досвіду провідних вітчизняних і зарубіжних науковців. Володіє глибокими і міцними знаннями, здатний самостійно мислити, може визначати тенденції та протиріччя культурних процесів, робить аргументовані висновки, вирішує творчі завдання, професійно володіє понятійно-категоріальною базою в усній та письмовій формі.

82-89-В-добре: студент ґрунтовно відповідає на контрольні та залікові питання з урахуванням аналізу сучасних фахових літературних джерел, посиланням на досвід провідних вітчизняних і зарубіжних науковців. Правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, володіє фактами історичного та культурного процесів, здатний встановити причинно-наслідкові зв'язки між ними, уміє наводити приклади на підтвердження власних думок, добре володіє понятійно-категоріальною базою в усній та письмовій формі.

74-81-С-добре: студент надає достатньо повну відповідь на контрольні та залікові питання з урахуванням аналізу фахових літературних джерел, посиланням на досвід провідних вітчизняних і зарубіжних науковців. Послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал, достатньо володіє фактами історичного та культурного процесів, але не завжди здатний встановити причинно-наслідкові зв'язки між ними, проте уміє наводити власні приклади на підтвердження висловлених думок, володіє понятійно-категоріальною базою в усній та письмовій формі.

64-73-D- задовільно: студент відповідає на контрольні та залікові питання без посилань на літературні джерела і наукові доробки провідних науковців, припускається окремих неточностей та виправляє їх за допомогою викладача. Демонструє посередній рівень розуміння навчального матеріалу, обмежено наводить приклади та аналізує матеріал. На

задовільному рівні демонструє навички роботи із науковим текстом.

60-63-E-задовільно: студент відповідає на контрольні та залікові питання в мінімально допустимому обсязі, припускається значних неточностей, які виправляє лише за допомогою викладача. Складно розуміє основний навчальний матеріал, не може наводити приклади. На низькому задовільному рівні демонструє навички роботи із науковим текстом.

35-59-FX-незадовільно (з можливістю повторного складання): студент відповідає на контрольні та залікові питання не вірно або в недостатньому обсязі, допускає грубі помилки, неспроможний їх виправити за допомогою викладача. Розуміє основний навчальний матеріал сегментовано, мінімально здатний відтворювати пропоновані наукові концепції, слабо орієнтується в головних етапах історичного та культурного процесів.

0-34-F- незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): студент не відповідає на контрольні та залікові питання, демонструючи фахову неспроможність. Не розуміє основного навчального матеріалу, не здатний відтворювати пропоновані наукові концепції, не знається на головних етапах історичного та культурного процесів.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта.

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах студентських наукових робіт, круглих столах, відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, музичних фестивалів, конкурсів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів, 2002.
2. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. - К.: Основи, 2000. 239 с. <http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm> .
3. Барт Р. «Camera lucida. Нотування фотографії». К.: МОКСОР, 2022. 176 с.
4. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. Львів: Кальварія, 2004. 376 с. <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2266>.
5. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К.: Основи, 1994. 261с.
6. Гайдеггер М. дорогою до мови. К.: Літопис, 2007. 232 с.
7. Гейзінга Й. Homo ludens. – К.: Основи, 1994. – 250с.

8. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества. М.: Наука, 1977. - С. 6 – 13.
9. Гиппократ О воздухах, водах и местностях // Гиппократ Избранные книги – М.: “Сварог”, 1994, С.275 – 306.
10. Гірц К. Інтерпретація культур. К.: Дух і літера, 1993.
11. Голосовкер Я.Э. Имагинативный абсолют. Часть I (фрагменты) // Голосовкер Я. Э. Логика мифа. М.: Наука, 1987. С.114-164.
12. Горський В. С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). — Філософські нариси. — К., Центр практичної філософії, 2001. — 236 с.
13. Гуменюк Т.К. Пост-сучасне мислення: естетична рефлексія і мораль постмодерну // Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія, Філософія. НПУ ім. М.П.Драгоманова. Вип.6. 2001. С.86-90.
14. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів /Колектив авторів. Київ, 2014. 206 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Shturkhetskyi_Cerhii/Genderni_mediini_praktyky/.
15. Джулай Ю. Кліфорд Гірц: герменевтичний підхід до теорії культурної антропології. НАУКОВІ ЗАПИСКИ. Том 19. Спеціальний випуск. С. 123-128.
16. Кастельс М. Інтернет-Галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / Мануель Кастельс - Київ: Ваклер, 2007. - 304 с
17. Кримський С. Під сигнатурою Софії. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367 с.
18. Кушнарєва М. Українська культурологія: festina lente! // Український гуманітарний огляд. 2000. №4. С. 178-185.
19. Лакан Ж. вступ до структурного психоаналізу. Л.: Комбук, 2022. 224 с.
20. Леві-Строс Клод. Первісне мислення / Пер. з фр., вступне слово та примітки С. Йосипенка. — К.: Український Центр духовної культури,

2000. — 324 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Levi-Strauss_Claude/Pervisne_myslennia.pdf?.

21. Лечук Л.Т. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика. К.: Либідь, 2002. 255с.

22. Ліонар Ж.-Ф. Ситуація посмодерну / Філософська і соціологічна думк.а. 1995. Вип. 5-6.С. 15-38. https://chtvyvo.org.ua/authors/Lyotard_Jean-Francois/Sytuatsia_postmodernu/.

23. Луман Ніклас Реальність мас-медіа. / За ред. Іванова В. та Мінакова М. К.: ЦВП, 2010. 158 с. https://chtvyvo.org.ua/authors/Luman_Niklas/Realnist_mas-media/.

24. Маклюен М. Галактика Гутенберга: Становлення людини друкованої книги. Київ: НікаЦентр, 2008. 392 с.

25. Малахов А. «Чому я не постмодерніст» // К.: «Дух і Літера», 1997. – Ч. 1-2.

26. Малахов. А. Уязвимость любви. – Киев : Дух і Літера, 2005. – 560 с.

27. Малиновский Б. Миф в примитивной психологии / Магия, наука и религия. М.: «Рефл-бук», 1998. С. 92 – 144.

28. Мислителі німецького романтизму. Упорядник Леонід Рудницький, Олег Фешовець. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 588с.

29. Ніцше Ф. Весела наука ; пер. з нім. В.Б. Чайковського. Харків: Фоліо, 2020. 284 с.

30. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3813>.

31. Павличко С. Д. Дискурс модернізму в українській літературі : монографія. Київ : Либідь, 1997. 360 с.

32. Петрова О. «Комедія» Данте Алігері. Мистецький коментарХІУ-ХХ століть. М.: Факт, 2009. 409 с.

33. Попович М. Григорій Сковорода: Філософія свободи. К., 2008.

34. Попович М. Нарис історії культури України. К., 1998

35. Попович М. Червоне століття. К., 2005
36. Потебня А. А. Слово и миф. Москва : Правда, 1989. 624 с.
37. Рус А. Лакан. Вступ до структурного психоаналізу. К.: Komibook, 2016. 220 с.
38. Семко Я. С. Гламур як соціально-філософський феномен українського суспільства. – На правах рукопису. Кваліфікаційна наукова праця на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук (доктора філософії) за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. https://chtyvo.org.ua/authors/Semko_Yana/Hlamur_iak_sotsialno-filosofskyi_fenomen_ukrainskoho_suspilstva/.
39. Сковорода Г. Буквар миру. Книга для сімейного читання / Григорій Сковорода: упорядкування, передмова та примітки Л. Ушкалова. – Харків, 2015. – 320 с.
40. Сорокин П. Кризис нашего времени. // Человек, цивилизация, общество. – М.: Республика, 1992.
41. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. К. : НІСД, 2011. 336 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Stepyko_Mykhailo/Ukrainska_identychnist_fenomen_i_zasady_formuvannia.pdf?.
42. Тайлор Э.Б. Первобытная культура / Пер. с англ. - М.: Политиздат, 1989, С. 5 -120.
43. Філософія Відродження на Україні / М. В. Кашуба, І. В. Паславський, І. С. Захара та ін. / АН УРСР. Ін-т сусп. наук; Відп. ред. М. В. Кашуба. К.: Наук, думка, 1990. 336 с.
44. Фройд З. Невпокій в культурі. Пер. Ю. Прохасько. К.: Априорі, 2023. 120 с.
45. Фройд З. Тотем і табу. Х.: Фоліо, 2019. 267 с.

46. Фром Е. Втеча від свободи. К.: «Книжковий клуб сімейного дозвілля», 2020. 288 с.
47. Фуко М. Наглядати та карати. Л.: Комубук, 2020. 452 с.
48. Цивилізаційні моделі сучасності та їх історичні корні / Ю.Н.Пахомов, С.Б.Крымский, Ю.В.Павленко. К. : Наук. думка, 2002. 632 с.
49. Чижевський Д. До проблем бароко / Філософські твори : у 4-х тт. Т.2. К.: Смолоскип, 2005. С. 67–77.
50. Чижевський Д. До характерології слов'ян. Українці / Філософські твори : у 4-х тт. Т.2. К.: Смолоскип, 2005. С. 36–42.
51. Шашкова Л. О., Злочевська М. В. Діалогічний вимір гуманітарного знання. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2011. 176 с.
52. Шпенглер О. Закат Європи. Очерки морфології світової історії. М.: Мысль, 1993.
53. Юнг К.Г. Архетипи і колективне несвідоме. Пер. К. Котюк. К.: Астролябія, 2023. 608 с.
54. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Республика, 1991.
55. White Leslie A. The Concept of Culture / American Anthropological, № 61.<https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1959.1.2.02a00040>.

Допоміжна:

1. Безклубенко С. Теорія культури. Учбовий посібник. Київ, 2002. 393 с.
2. Івашина О. Загальна теорія культури. Навчальний посібник Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
3. Наука про культуру: культурологія, kulturoznawstwo, культурологія, Cultural Studies, culturology. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015.

– 338 c. <http://www.ffon.npu.edu.ua/ua/vydannia/492-nauka-pro-kul-turu-kulturologiya-kulturoznawstwo-kul-turovedenie-cultural-studies-culturology>.